

Com són els incendis forestals a Catalunya

Hi ha llocs que es cremen any rere any. Tots els estius tenim notícies de greus incendis forestals a molts països de la Conca Mediterrània (Portugal, Espanya, Grècia, etc.), i també a Califòrnia, a Austràlia, a Xile i a Sud-Àfrica. Però, ¿què tenen en comú aquests indrets tan allunyats del planeta per haver de patir contínuament els efectes del foc? La resposta és senzilla: a tots ells es dóna la coincidència que l'època més calenta de l'any és també la més eixuta.

Hi ha focs naturals a Catalunya?

Sabem que on hi ha clima mediterrani el foc és un element natural present des de fa milions d'anys, molt abans de que els humans el comencéssim a dominar, i que ha tingut un pes molt importat en la definició dels nostres paisatges. Tant és així, que moltes espècies d'organismes que han viscut des de sempre en aquests paisatges presenten mecanismes per protegir-se o per reparar-se després d'un incendi. Avui, però, es crema a Catalunya aproximadament deu vegades més del que seria natural i aquests mecanismes comencen a no ser prou eficaços.

Què fan les plantes davant del foc?

Algunes plantes resisteixen directament el pas de les flames, com és el cas del pi pinyer (*Pinus pinea*) i de l'alzina surera (*Quercus suber*), que tenen l'escorça prou gruixuda. Altres poden rebrotar, és a dir, treure noves tiges i fulles verdes després d'haver perdut completament les que tenien, com és el cas de la mateixa alzina surera, els roures i les alzines (*Quercus* sp.). Altres plantes, com el pi blanc (*Pinus halepensis*) i l'estepa blanca (*Cistus albidus*), protegeixen les seves llavors amb cobertes dures que s'obren passat el foc, de tal manera que encara que la planta mori, la seva descendència té possibilitats de garantir la continuïtat local de l'espècie. Moltes altres plantes, però, no en presenten cap d'aquests mecanismes i poden arribar a desaparèixer definitivament de la zona cremada.

La llegenda dels pins piròfits

Quantes vegades heu sentit allò de que "els pins volen el foc"? Aquesta llegenda, com moltes, no neix del no res, però s'ha desvirtuat totalment. No hi ha cap espècie de pi pròpia de la Península Ibèrica que necessiti la presència del foc per sobreviure o reproduir-se. És cert que el pi blanc (*Pinus halepensis*) i el pi pinyer (*Pinus pinea*) reserven part de les seves pinyes tancades durant anys gràcies a una resina que només s'asseca amb altes temperatures. Això permet que després d'un incendi aquestes pinyes alliberin les seves llavors en un medi sense competència. Malgrat això, ambdós pins es reproduïxen normalment sense foc. I a més, cada vegada és més fàcil que torni a cremar-se la mateixa zona abans de que els nous pins siguin prou madurs com per fer noves pinyes fèrtils, i quan això passa, també aquestes espècies desapareixen de la zona.

La resta de pins mediterranis no tenen pinyes de reserva (pinyes seròtines) i la seva regeneració passat el foc és molt limitada. La pinassa (*Pinus nigra*), per exemple, va veure reduïda la seva distribució a Catalunya en un 30% (és a dir, vam perdre quasi un de cada tres arbres) després de patir els incendis de les comarques centrals del 1994 i el 1998.

Què fan els animals davant del foc?

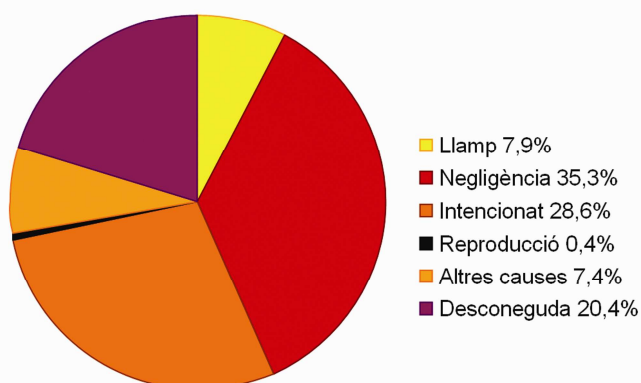
El foc mata directament molts animals. Els grans mamífers i rèptils, així com molts insectes, són víctimes habituals de les flames perquè se'ls fa difícil fugir o trobar refugi. En general, els ocells sobreviuen més, donat que poden recórrer grans distàncies en poc temps. Alguns, com el picot verd (*Picus viridis*), torna aviat després del foc, fent servir els troncs cremats que han quedat dempeus com a refugi i font d'aliment. Els animals que fan caus sota terra, com els conills, els ratolins i les formigues, poden sobreviure si romanen dins del cau durant l'incendi, però després sovint moren de fam perquè no troben menjar. A més, els incendis afecten també a la supervivència dels animals de les zones veïnes no cremades, perquè els que arriben fugint del foc augmenten la competència pels recursos en aquests indrets.

Perquè se'ns crema el bosc?

Les causes dels incendis són moltes. A les comunitats autònomes espanyoles de clima típicament mediterrani (Catalunya, Comunitat Valenciana, Regió de Múrcia, Andalusia i Balears), els focs d'origen natural no arriben al 8%, mentre que els intencionats i els deguts a negligències representen dos de cada tres incendis. Quins són els factors que hi tenen a veure?

Causes d'incendi a les comunitats autònomes típicament mediterrànies des de l'any 1991 fins al 2004

(Font: www.incendiosforestales.org)

Factor	Efecte
Els piròmans.	Produeixen focs molt intensos amb diferents fronts que solen ser molt difícils d'apagar.

Els fumadors que llencen burilles a terra i els pícnic fora del lloc senyalitzat.	Molts incendis comencen en cap de setmana i a peu de camí o de carretera per una burilla o per una foguera que no han estat ben apagades.
Els pagesos que cremen rostolls o marges de conreus.	Sovint quan fa vent se'ls hi escapa el foc cap al bosc i a més no tots respecten els períodes legals per cremar.
Les urbanitzacions.	Augmenten la quantitat de gent que fa activitats de risc d'incendi a dins del bosc.
La proliferació d'abocadors (legals i clandestins).	Es produeixen combustions espontànies i solen estar ubicats lluny de les ciutats i a prop del bosc.
L'èxode rural.	Sense persones amb prou coneixement del medi es triga més en detectar el foc, en arribar-hi i en apagar-lo.
L'abandonament dels conreus i de l'aprofitament ramader, de fusta i de llenya al bosc.	Augmenta la quantitat combustible, és a dir, de vegetació arbustiva que es pot arribar a cremar i que porta les flames cap a les capçades dels arbres.
Les línies elèctriques.	Si les companyies no compleixen amb l'obligació de mantenir-les netes de vegetació, aquesta creix fins a tocar la línia.

El problema dels grans incendis

Els darrers anys hem vist que tant el nombre d'incendis com la superfície total cremada han anat en augment, malgrat els nostres esforços en destinar cada vegada més recursos per a l'extinció dels focs. Actualment el major perill resideix en les dimensions que pot arribar a assolir un únic episodi de foc. Els incendis del Bages-Berguedà del 1994 i del Bages-Solsonès del 1998 són els exemples més clars. Quan els focs són massa grans són molt més difícils de gestionar, causen grans pèrdues, poden causar víctimes i només s'apaguen quan les condicions climàtiques varien i ho permeten. Per aquest motiu, els plans d'actuació contra els incendis comencen a posar l'èmfasi en la prevenció del foc, cercant fórmules per poder detectar i accedir amb rapidesa a les columnes de fum i per reduir la quantitat de combustible (bàsicament vegetació arbustiva) dels nostres boscos actuals.